

KKTC ÜLKE PROFİLİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. GENEL BİLGİLER	3
2. GENEL EKONOMİK DURUM.....	6
3. DIŞ TİCARET.....	9
4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR.....	12
5. TÜRKİYE ile TİCARET	20
EKLER:	22

1. GENEL BİLGİLER

Başlıca Sosyal Göstergeler

Devletin Adı	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet
Başkenti	Lefkoşa
Resmi Dili	Türkçe
Dini	İslam (%99), Hristiyan (%1)
Para Birimi	TL
Yüzölçümü	3.355 km ²
Büyük Kentler	Girne, Gazi Mağusa , Güzelyurt, İskele

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Üyesi Olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar:

İİT ("Kıbrıs Türk Devleti" adıyla gözlemci sıfatıyla)

EİT ("Kıbrıs Türk Devleti" adıyla gözlemci sıfatıyla)

Coğrafi Konum

Kıbrıs, Akdeniz'in Sicilya ve Sardinya'dan sonra üçüncü büyük adasıdır. KKTC'nin toplam yüzölçümü 3.355 km²'dir ve adanın üçte birine karşılık gelmektedir. Yaklaşık olarak ada sahillerinin yarısı KKTC sınırları içerisindedir.

KKTC'nin kuzeyinde 65 km mesafede Türkiye, doğusunda 112 km mesafede Suriye, 267 km mesafede İsrail ve 162 km mesafede Lübnan, güneyinde GKRY ve 418 km mesafede Mısır, batısında ise 965 km mesafede Yunanistan yer almaktadır.

Başkent Lefkoşa Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin en büyük kentidir. Deniz kıyısında yer alan Gazimağusa ve Girne de diğer önemli kentlerdir. Güzelyurt ve Lefke ise geniş narenciye bahçeleri ile ünlü iki şehirdir.

KKTC'de ekilebilen %45 verimli arazinin %20'si sulanmaktadır. KKTC genelinin %20'si ormanlık alan olup yoğun bir ağaçlandırma programı devam etmektedir.

Kuzey Kıbrıs'ın iklimi tipik bir Akdeniz iklimidir. Yazları uzun ve kurak, kışları ise yağmurludur. Yıllık ortalama sıcaklık 19 derecedir. Yaz ortası sıcaklık 40 derece civarında seyretmektedir. Kışın hava oldukça yumuşaktır. Yıllık ortalama 500 mm yağmur düşmektedir.

Siyasi ve İdari Yapı

KKTC Anayasası bir temsili demokrasiyi öngörür. Egemenlik KKTC yurttaşlarından oluşan halkındır ve halk adına görevlendirilen organlar eliyle kullanılır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde çok partili demokrasi uygulanmaktadır. Cumhurbaşkanı, devletin başıdır ve beş yılda bir genel seçim ile seçilmektedir. Yasama yetkisi 50 üyeli Cumhuriyet Meclisi tarafından yürütülmektedir. Ülkede yürütme yetkisi ise Cumhurbaşkanı

tarafından atanan Başbakan'ın yönetiminde oluşturulan Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Milletvekilliği genel seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır.

KKTC, ülkenin etkin bir şekilde yönetilebilmesi için 5 bölgeye ayrılmıştır; Lefkoşa, Gazi Mağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele.

Nüfus ve İstihdam

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde KKTC İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2023 yıl sonu projeksiyon nüfusa göre toplam nüfus 476.214 olarak hesaplanmıştır. Böylece artan nüfus ile birlikte ülkeye gelen turist sayısı, üniversite öğrenci sayısı ve çalışma maksadı ile gelen yabancı sayısı da artmaktadır.

Doğal Kaynaklar ve Çevre

KKTC'nin ekonomik gelişme süreci içinde tarım etkin bir yere sahip olmasına rağmen bu alandaki önemli darboğazlar, söz konusu sektörün ekonomik gelişmedeki yerini gereği gibi almasını ve hızlı bir gelişmenin gerçekleşmesini sınırlamaktadır. Tarım sektörü kendi içerisinde bitkisel üretim, hayvansal üretim, ormancılık ve su ürünleri olmak üzere dört alt sektöre ayrılmaktadır. Tarımsal üretimde bitkisel üretim alt sektörünün önemli bir paya sahip olması dolayısıyla bu alt sektörde meydana gelen değişiklikler toplam tarım sektörünün büyük ölçüde etkilenmesine neden olmaktadır. Tarım sektöründe iklim koşullarına bağımlılığın yüksek oluşuna, ülkede mevcut su kaynaklarının sınırlılığı da eklenince sektörde istikrarlı bir gelişmenin olması büyük ölçüde engellenmektedir.

KKTC'nde mevcut doğal su kaynaklarının sınırlılığı su sorununu her geçen gün ağırlaştırırken su kıtlığı, ülke tarımının sürekli olarak karşı karşıya bulunduğu önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca depolama, nakliye, pazarlama, kredi, hastalıklarla mücadele sorunlarının yanı sıra teknolojik eksiklikler, tarımsal araştırma ve adaptasyon çalışmalarının eksikliği ile yetersiz ve pahalı girdi kullanımının yarattığı sorunlar tarım sektörünün gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzlukların hafifletilmesine olanak sağlamak amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında tarım alanında "Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. 24 Ocak 1997 tarihinde imzalanan anlaşma; iki ülkeye uzman, materyal ve araştırma sonuçlarını karşılıklı kullanılma imkanı tanırken tarımsal pazarlama ve ortak yatırımların teşviki alanında da birlikte hareket etmelerine olanak sağlamaktadır.

Hayvancılık alt sektörü sığırcılık, koyunculuk, keçicilik ve kanatlılardan oluşmaktadır. KKTC'nde sığır türünden et ve süt kombine ırkı olan Siyah-Beyaz Frisian, koyun türünden ivesi, sakız, yerli ve bu ırkların melezleri ve keçi türünden ise yerli kıl keçisi ile Damascus ırkı yaygın olarak bulunmaktadır. Kanatlılardan ise yerli ırk tavuklarla birlikte yumurta ve et tavuğu olan Ross ırkı yaygındır.

KKTC'nde beslenmedeki yeri ile ithal ikamesi yaratabilecek kapasiteye sahip olması bakımından balıkçılığın önemi bulunmakla beraber Karpaz Bölgesi dışındaki kıyılarda balık stoklarının az olması ve açık deniz balıkçılığının yapılamaması nedeniyle bu sektörün milli gelire olan katkısı sınırlı bir ölçüde ve beklenen düzeyin altında olmakta, süratli bir gelişim

gösterememektedir. Bugünkü koşullarda su ürünleri üretiminin 500 ton/yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu rakamlara olta ile balık avcılarının avladıkları balık miktarı dahil değildir.

KKTC Sanayi Sektörü; Taş ocakçılığı, İmalat Sanayi ve Elektrik–Su sektörlerinden oluşmaktadır. KKTC İstatistik Kurumu verilerine göre; 2023 yılında sanayi sektörü büyüme hızı %3,6 oranında gerçekleşmiştir. KKTC'nin küçük bir ada ülkesi olması, doğal kaynakların sınırlılığı, iç piyasanın darlığı, rekabet edilebilirlik düzeyinin düşüklüğü, teknoloji, araştırma ve geliştirmeden yeterince faydalanılmaması, işgücü maliyetlerinin yüksekliği, uluslararası kalite standartlarına sahip işletme ve ürün azlığı, diğer ülkelere göre karşılaştırmalı üstünlüğü olan malların azlığı, sektör planlamasının yetersizliği, ulaşım sorunu ve ekonomik ambargolar gibi ana sebeplerden ötürü sanayi sektörünün amaçlanan hedeflere ulaşmasında zorluklar yaşanmaktadır.

2. GENEL EKONOMİK DURUM

Temel Ekonomik Göstergeler

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
GSYİH (milyar TL)	14,5	18,3	21,4	21,4	30,2	74,0	132,3
Reel Büyüme Hızı (%) Sabit Fiyatlarla	5,4	1,3	0,3	-16,2	3,9	13,3	7,3
Enflasyon Oranı (% yıl sonu)	14,68	29,96	11,66	15,03	46,09	94,51	83,63
Kişi Başına Milli Gelir (GSYİH, Dolar)	14,187	13,277	11,319	8,964	9,671	12,245	14,599

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinin büyük bir kısmı ticarete, yani ithalata dayanmakta, üretim girdileri ve tüketim maddeleri büyük oranda ithalat yoluyla sağlanmaktadır. Bu nedenle TL'nin döviz karşındaki değeri, üretim maliyetleri ve ürün fiyatları üzerinde etkili olmaktadır. Enflasyon oranı 2022 yılında %94,5, 2023 yılında %83,6'dır.

KKTC'nin Gayri Safi Yurtiçi Hasılası (GSYH), 2023 yılında cari fiyatlarla 132,3 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına Gayri Safi Milli Hasıla (FBGSMH), ABD doları cinsinden 14 bin 599 Dolar olmuştur.

2023 yılında sektörel bazda sabit fiyatlarla en yüksek büyüme hızı, %31,5 ile ithalat vergileri sektöründe kaydedilirken, bu sektörü %16,3 ile ticaret-turizm, %8,8 ile ulaştırma ve haberleşme sektörü takip etmiştir.

2023 yılında GSYİH içinde, tarım sektörü %5,3, sanayi sektörü %5,6, inşaat sektörü %6 ve ticaret-turizm hizmetleri %25,8 oranında pay almıştır.

Turizm ve eğitim sektörleri büyük gelir kaynağıdır. Ülkede sadece belirli sanayi dallarında üretim mevcuttur.

Gayri Safi Milli Hasıladaki Sektörel Gelişmeler (Değerler-Cari Fiyatlarla TL)

Sektörler	2019	2020	2021	2022	2023
1. Tarım	1,175,108,098.1	1,284,264,965.4	2,531,850,820.4	4,911,350,578.0	7,020,269,391.4
1.1. Bitkisel	553,403,152.7	607,883,373.3	1,275,252,797.5	2,517,451,859.5	2,508,399,586.7
1.2. Hayvancılık	524,413,163.4	578,414,561.1	1,139,269,982.4	2,136,990,754.6	4,125,346,709.7
1.3. Ormancılık	5,521,686.3	6,872,307.4	10,449,981.7	17,179,546.2	22,416,071.7
1.4. Balıkçılık	91,770,095.7	91,094,723.6	106,878,058.9	239,728,417.7	364,107,023.3
2. Sanayi	1,692,998,339.8	2,086,348,548.3	2,304,800,542.2	4,006,123,606.3	7,426,399,815.9
2.1. Taşocakçılığı	199,789,970.0	280,187,856.4	658,236,188.0	905,927,597.4	1,392,645,672.0

2.2. İmalat Sanayi	603,265,899.5	542,444,069.9	689,836,284.0	1,724,294,636.3	2,918,335,930.1
2.3. Elektrik-Su	889,942,470.2	1,263,716,622.0	956,728,070.2	1,375,901,372.5	3,115,418,213.9
3. İnşaat	1,235,057,500.1	2,054,646,973.6	2,247,766,853.3	4,281,174,009.3	7,953,616,188.2
4. Ticaret-Turizm	4,746,724,576.2	2,747,173,329.0	4,157,291,069.8	22,699,757,463.6	34,122,387,476.9
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	2,238,490,045.2	2,201,434,001.9	3,142,668,545.2	8,137,654,507.8	15,712,456,486.1
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	2,508,234,530.9	545,739,327.1	1,014,622,524.6	14,562,102,955.8	18,409,930,990.7
5. Ulaştırma-Haberleşme	1,571,448,976.3	1,383,129,580.7	2,828,075,471.6	6,903,018,974.9	13,739,428,163.5
6. Mali Müesseseler	1,717,275,901.1	1,685,612,592.4	2,678,856,550.1	5,271,414,785.2	12,035,343,369.3
7. Konut Sahipliği	1,102,357,295.9	1,356,916,919.9	2,206,501,765.8	3,685,564,037.9	7,563,270,281.3
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	2,822,029,300.1	2,758,866,213.0	4,281,759,526.4	7,645,609,310.3	13,438,544,422.4
8.1. Serbest Meslekler	1,373,296,904.0	1,312,948,968.0	1,986,631,411.6	5,079,459,011.4	8,833,127,546.0
8.2. Yükseköğretim	1,448,732,396.1	1,445,917,245.0	2,295,128,114.7	2,566,150,298.9	4,605,416,876.3
9. Kamu Hizmetleri	3,441,668,019.4	4,146,014,376.9	4,670,800,486.5	8,512,251,142.6	17,123,591,349.3
10. İthalat Vergileri	1,921,252,934.5	1,947,681,745.2	2,350,093,293.5	6,107,873,554.2	11,927,665,918.6
11. GSYH	21,425,920,941.4	21,450,655,244.3	30,257,796,379.6	74,024,137,462.2	132,350,516,376.8
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	13,746,471.2	17,133,680.0	45,137,703.0	154,299,090.0	420,631,178.0
GSMH	21,439,667,412.6	21,467,788,924.3	30,302,934,082.6	74,178,436,552.2	132,771,147,554.8
FBGSMH (\$)	11,319	8,964	9,671	12,245	14,599

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Sektörlerin Reel Büyüme Hızları (Sabit Fiyatlarla %)

	2019	2020	2021	2022	2023
Sektörler					
1. Tarım	2.9	1.8	-1.5	-5.2	-2.7
1.1. Bitkisel	4.6	-0.1	-10.8	-3.9	-8.4
1.2. Hayvancılık	0.9	4.5	5.6	-6.8	4.1
1.3. Ormancılık	7.2	8.2	4.1	-15.5	-29.0
1.4. Balıkçılık	5.6	-7.9	9.9	5.8	-10.1
2. Sanayi	-14.5	-14.9	16.8	7.0	3.6
2.1. Taşocakçılığı	-5.1	-21.1	20.2	2.4	-0.4
2.2. İmalat Sanayi	-20.2	-16.6	18.4	7.2	3.2
2.3. Elektrik-Su	2.9	-9.9	12.4	7.1	5.2
3. İnşaat	3.9	-25.6	23.0	0.6	-9.5
4. Ticaret-Turizm	-2.7	-35.6	5.4	41.1	16.3
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	-4.9	-18.7	0.7	22.6	17.9

4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	4.0	-82.0	64.6	181.2	11.1
5. Ulaştırma-Haberleşme	3.9	-16.9	32.8	25.9	8.8
6. Mali Müesseseler	1.2	0.5	-2.0	-0.6	0.7
7. Konut Sahipliği	5.0	3.6	3.8	4.3	3.4
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	1.3	-16.0	3.1	6.4	6.0
8.1. Serbest Meslekler	-0.7	-18.2	9.9	13.0	5.4
8.2. Yükseköğretim	2.3	-15.0	-0.1	3.0	6.3
9. Kamu Hizmetleri	3.7	-1.5	-5.5	1.0	0.3
10. İthalat Vergileri	3.6	-16.4	-26.1	34.0	31.5
11. GSYH	0.3	-16.2	3.9	13.3	7.3
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	10.8	4.3	94.1	58.3	63.6
GSMH	0.3	-16.2	4.0	13.4	7.4

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Sektörlerin GSYH İçerisindeki Payları (Cari Fiyatlarla, %)

Sektörler	2019	2020	2021	2022	2023
1. Tarım	5.5	5.9	8.4	6.6	5.3
1.1. Bitkisel	2.6	2.8	4.2	3.4	1.9
1.2. Hayvancılık	2.5	2.7	3.8	2.9	3.1
1.3. Ormancılık	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
1.4. Balıkçılık	0.4	0.4	0.4	0.3	0.3
2. Sanayi	7.9	9.7	7.6	5.4	5.6
2.1. Taşocakçılığı	0.9	1.3	2.2	1.2	1.1
2.2. İmalat Sanayi	2.8	2.5	2.3	2.3	2.2
2.3. Elektrik-Su	4.2	5.9	3.1	1.9	2.3
3. İnşaat	5.8	9.6	7.4	5.8	6.0
4. Ticaret-Turizm	22.2	12.8	13.7	30.7	25.8
4.1. Toptan ve Perakende Ticaret	10.5	10.3	10.4	11.0	11.9
4.2. Otelcilik ve Lokantacılık	11.7	2.5	3.3	19.7	13.9
5. Ulaştırma-Haberleşme	7.3	6.5	9.3	9.3	10.4
6. Mali Müesseseler	8.0	7.9	8.9	7.1	9.1
7. Konut Sahipliği	5.1	6.3	7.3	5.0	5.7
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	13.2	12.9	14.2	10.3	10.2
8.1. Serbest Meslekler	6.4	6.1	6.6	6.9	6.7
8.2. Yükseköğretim	6.8	6.8	7.6	3.4	3.5
9. Kamu Hizmetleri	16.1	19.3	15.4	11.5	12.9
10. İthalat Vergileri	9.0	9.1	7.8	8.3	9.0
GSYH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

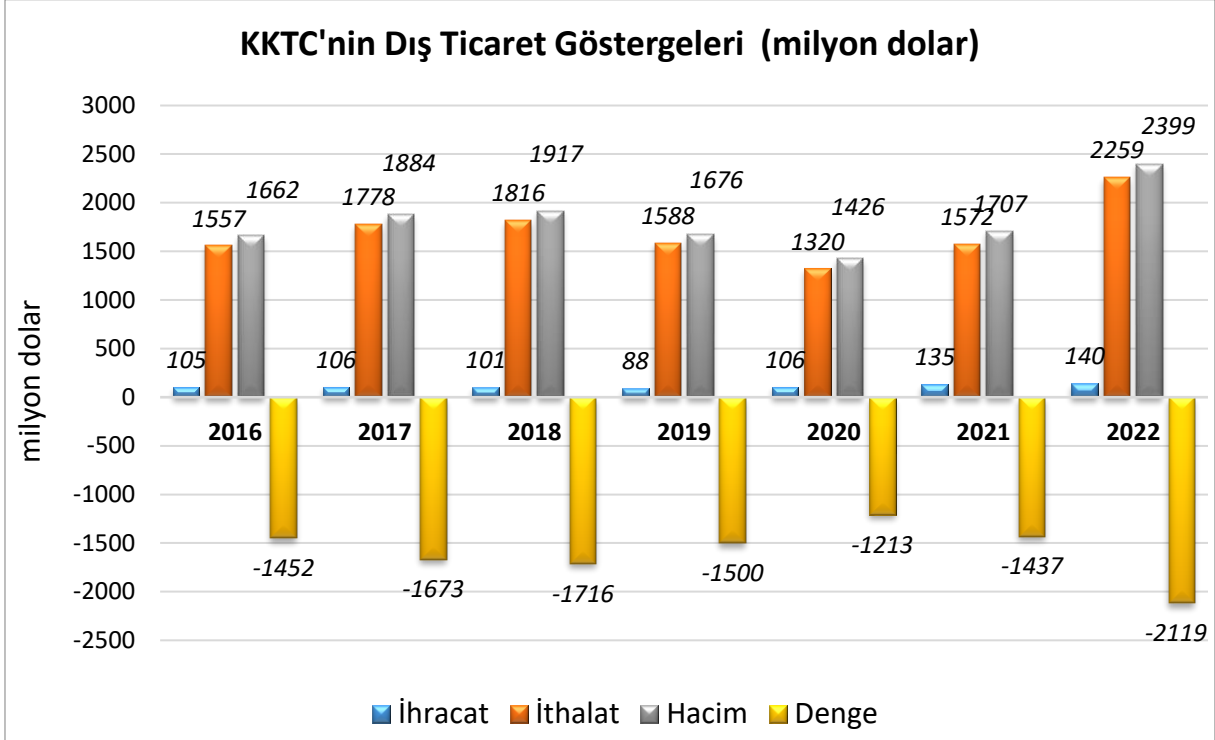
Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

3. DIŞ TİCARET

Genel Durum

Ülkenin Dış Ticareti

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

K.K.T.C'de ihracat sektörü uluslararası arenada uygulanan izolasyonlar ve ambargolar nedeniyle ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Özellikle AB Adalet Divanı tarafından alınan kararlar birçok ürünün AB'ye ihracatını engellemiş bulunmaktadır. Fakat Türkiye'nin sağladığı pazar olanakları ve diğer destekler ile ihracat sektörü ayakta durmaya çalışmaktadır.

Tipik bir ada ekonomisine sahip olan KKTC, yeterli doğal kaynaklara sahip olmaması nedeniyle ihtiyaçlarının büyük bir bölümünü diğer ülkelerden karşılamaktadır. İthalata dayalı bir ekonomiye sahip olan KKTC'nin toplam dış ticaretinin yarısından fazlası Türkiye ile gerçekleştirilmektedir.

Başlıca Ürünler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

K.K.T.C'nin 2022 yılı ihracatı bir önceki yıla göre % 4.1 oranında artış göstererek 140.4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalatı ise 2.2 milyar dolar değerinde gerçekleşmiştir.

K.K.T.C'nin ihraç ettiği başlıca ürünler; hellim, narenciye, hurda demir çelik, peynir çeşitleri, narenciye konsantre, harup ve çeşitleri, yumurta, piliç eti ve rakıdır.

KKTC ihracatının önemli bir kısmını Türkiye'ye gerçekleştirmektedir.

K.K.T.C'nin Önemli İhraç Ürünleri (1.000 Dolar)

	2021 Yılı (Ocak –Aralık)	2022 (Ocak-Aralık)	Değişim Oranı (%)
1 Narenciye	28.730,3	24.282,9	-15,5
2 Narenciye Konsantre	1513,8	3500,6	131,2
3 Patates	79,3	0,0	-100
4 Harup ve çeşitleri	3.926,5	2.061,1	-47,5
5 Tütün	715,3	593,2	-17
6 Sigara	1.229,7	621,7	-49,4
7 Enginar	685,3	596,1	-13
8 Deri	510,6	690,8	35,2
9 Taze Sebze	128,2	0,9	-99,2
10 Kolokas	0,0	0,0	-
11 Yumurta	3.711,5	1.854,4	-50
12 Hellim	37.030,6	44.430,4	19,9
13 Peynir çeşitleri	6.641,4	6.256,4	-5,8
14 Giyim Eşyası	325,8	264,5	-18,6
15 İlaç	167,6	0	-100
16 Alçı Taşı	0,5	0,0	-100
17 Narenciye Kabuk yağı	128,5	426,4	233
18 Hurda Demir çelik	13.573,5	9.457,0	-30,3
19 Hurda Bakır	924,1	746,1	-19,2
20 Piliç Eti	1.858,9	1.121,8	-39,6
21 Rakı	631,9	1.103,9	75
Genel Toplam	134.769,8	140.413,5	4,1

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

İthalat

İthalatın Ana Mal Gruplarına Göre Dağılımı (Milyon Dolar)

	2021 Yılı (Ocak-Aralık)	2022 Yılı (Ocak- Aralık)	Değişim Oranı (%)
1 Yiyecek ve Canlı Hayvanlar	248,7	340,7	36,9
2 İçkiler ve Tütün	78,8	116,2	47,4
3 Yakıttan Gayri Yenmeyen Hammaddeler	17,1	20,6	20,4
4 Mineral yakıtlar	344,6	559,2	62,2
5 Hayvan ve Sebze Yağları	2,8	3,9	39,2
6 Kimyevi Maddeler	126,1	156,8	24,3
7 Hammaddesine Göre Tasnif Edilenler	245,2	351,9	43,5
8 Makine ve Nakliyat Araçları	361,2	494,3	36,8
9 Çeşitli Mamuller	147,6	215,4	45,9
Genel Toplam	1.572,1	2.258,9	43,6

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

Başlıca Ülkeler İtibarı ile Dış Ticaret

İhracat

K.K.T.C'nin Ülkelere Göre İhracatı (1.000 dolar)

	2021	2022
ABD	15.666,2	13.016,9
Almanya	500,6	608,6
Belçika-Lüksemburg	380,4	62,4
BAE	4.789,6	6.043,2
İngiltere	589,6	697
Bulgaristan	15,7	12,9
Danimarka	0,0	0,0
GKRY	6.274,1	15.175,1
Fransa	61,1	300,9
Hollanda	63,7	239,7
Irak	5.770,5	3.752,9
İran	2.496,6	954,3
İsrail	221,3	410,0
İtalya	0,0	0,0
Türkiye	49.500,6	67.452,3
GENEL TOPLAM	134.769,8	140.413,5

Kaynak: K.K.T.C Ticaret Dairesi

İthalat

K.K.T.C'nin Ülkelere Göre İthalatı (1.000 dolar)

	2021	2022
ABD	16.860,8	13.220,3
Almanya	59.630,5	57.855,0
Arjantin	12.096,9	18.603,4
Avustralya	962,9	3.967,4
Avusturya	3.231,7	5.252,7
Azerbeycan	1,3	0,1
Rusya	13.635,3	47.214,0
Belçika-Lüksemburg	13.741,1	10.045,3
BAE	14.312,5	24.488,1
İngiltere	51.480,8	77.777,5
Brezilya	4.245,4	4.995,2
Bulgaristan	5.938,9	9.872,4
Çin	85.416,2	70.187,4
Türkiye	988.219,8	1.518.646,0
TOPLAM	1.572.089,8	2.258.919,2

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

KKTC yatırım politikasının temel amacı, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak, ekonominin rekabet gücünü yükseltmek, potansiyel kaynakları harekete geçirmek, özel teşebbüsün ekonomideki etkinliğini artırmak ve yabancı sermayeyi ülkede yatırım yapmaya özendirilmiştir.

Kalkınma politikası gereğince KKTC, ihracata yönelik sanayileri tercih etme yaklaşımını benimsemiştir. İç piyasanın küçüklüğünden dolayı yatırım politikası, mal ve hizmetlerin ihracına yöneliktir. Modern teknoloji, know-how ve yeni üretim tekniklerinin KKTC'ye transferini kolaylaştıran projelere öncelik verilmektedir. Yatırımcılar tarafından önerilen her proje kendi değerleri üzerinden dikkate alınmaktadır. Yabancı ve yerel firmalar arasında ortak girişim şeklindeki yatırımların etkin bir şekilde desteklendiği KKTC'de yabancı yatırımcılara mülkiyet haklarının tam olarak korunmasını da içeren pek çok avantaj ve teşvikler sunulmaktadır. Devletleştirmenin bir hükümet politikası olarak benimsenmediği ve uygulanmadığı KKTC'de, özel mülkiyet haklarının vatandaşlar ve yabancı uyruklular arasında hiçbir fark gözetilmeden garanti edilmesi, Anayasa ile güvence altına alınmıştır.

Yatırımcılar için Teşvikler

KKTC’de yatırım yapmak isteyen girişimcilere yerli ya da yabancı yatırımcı olup olmadığına bakılmaksızın, Teşvik Belgesi verilmek suretiyle aşağıdaki yatırım teşvikleri uygulanmaktadır. Teşvik Belgesi Devlet Planlama Örgütü tarafından verilmektedir.

Yatırım İndirimi: Devlet Planlama Örgütü’nün kalkınma planları ve/veya yıllık programlar çerçevesinde belirleyeceği Kalkınmada Öncelikli Yörelere ve Özel Önem Taşıyan Sektörlerde yapılacak yatırımlarda yatırım indirimi oranı mal oluş bedeli üzerinden %200’dür. Diğer sektörler ve yörelerde yapılacak yatırımlarda ise yatırım indirimi oranı mal oluş bedeli üzerinden %100’dür.

Güzelyurt ve Karpaz Bakanlar Kurulu tarafından Kalkınmada Öncelikli Bölgeler olarak belirlenmiştir.

Gümrük Vergisi ve Fon Muafiyeti: Teşvik Belgesi kapsamında ithal edilecek yatırıma konu makine ve bunlara ait teçhizatlar her türlü gümrük vergisi ve fondan muafdir.

Makine ve Teçhizat Alımlarında Katma Değer Vergisi Uygulaması: Teşvik Belgesi kapsamında ithal ve yerli makine ve teçhizatlara %0 Katma Değer Vergisi uygulanır.

Arsa, Arazi ve Bina Temini: Teşvik belgeli yatırımlarda, yatırımcıların taşınmaz mal talep etmeleri halinde, bu talepler yürürlükteki mevzuata uygun olarak ve imkanlar ölçüsünde değerlendirilerek kiralama yöntemiyle bu kişilere öncelikle verilir.

Fon Kaynaklı Kredi: Yatırımları ve İhracatı Teşvik Fonu’nda yatırımcılara uzun vadeli ve düşük faizli yatırım kredisi sağlanır.

İnşaat Ruhsatı İle İlgili Vergi, Resim, Harç ve Her Türlü Katkı Payı Muafiyeti: Teşvik Belgesi kapsamında yapılan yatırımlar, bina inşaat ruhsatı ile ilgili resim, harç ve her türlü katkı payından muafdir.

Sermaye Artırımları İle İlgili Pul Vergisi İndirimi: Teşvik Belgesi kapsamında yapılacak yatırımlar için sermaye artırımı esnasında alınacak pul vergisinde Tüzükle belirlenen bir indirim sağlanır.

İpotek İşlemleriyle İlgili Harç İndirimi: Teşvik Belgesi kapsamında yapılacak yatırımlara yönelik kullanılacak krediler için gerekli ipotek işlemlerinde pul ve kayıt harçlarında Tüzükle belirlenen bir indirim uygulanır.

Vergi Mevzuatı Altında Uygulanan Teşvikler: Amortismanına bağlı yeni ve/veya ithal edilmiş aşağıdaki ekonomik kıymetlerin işletme tarafından satın alınmış, imal veya inşa edilmiş ve ilk defa işletilmiş veya ilk defa kullanılmış olması halinde, Gelir ve Vergi Yasasında belirtilen şartlara uyulması koşulu ile yatırım indirimleri uygulanır.

Yatırım indirimine bina, makine, tesisat, işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olan araç ve gereçler ile benzeri amortismanına tabii aktif kıymetlerin (özel salon tipi araçlar hariç) maliyet bedelleri esas teşkil eder. Yatırım indiriminin oranı %50’dir. Maliye İşleriyle Görevli Bakanlığın önerisi ile Bakanlar Kurulu bu oranı kalkınmada öncelikli yöreler ve Teşvik Yasası ile Turizm

Endüstrisi Teşvik Yasası'nda belirtilen, özel önem taşıyan sektörlerde yapılan yatırımlar için yapılan yatırımın %100'üne kadar artırılabilir veya yasal orandan az olmamak üzere yeni oran tespit edebilir.

Yatırım indirimleri ile ilgili özel teşvik yasalarında kurallar bulunması halinde, Gelir Vergisi Yasası'nda belirtilen indirim oranları yerine ilgili teşvik yasalarında öngörülen oranlar ve esaslar uygulanır.

Amortisman İndirimleri

- Makine ve Tesisat: %10
- Salon Tipi Motorlu Araçlar ve Motosikletler: %15
- "T" Lisanslı Motorlu Araçlar: %25
- Diğer Motorlu Araçlar (Kamyon, Otobüs Van, Yük Arabaları vb.): %20
- Endüstriyel Bina ve Oteller: %4
- Dükkan ve İkametgah: %3
- Döşeme ve Demirbaş: %10

Diğer İndirimler

- Kurumların aktifleştirdikleri ilk tesis ve kuruluş giderleri ile hava paraları, muhasebe kayıtlarındaki değerleri üzerinden eşit miktarda beş yıl içinde amorti edilir.
- Patent ve patent hakları için yapılan giderler.
- Satın alınan ve değeri satın alındığı yılın başında yürürlükte bulunan bir aylık brüt asgari ücreti aşmayan alet, edevat, mefruşat ve demirbaşlar amortismanına tabi tutulmayarak doğrudan doğruya gider kaydedilebilir.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden dış ülkelere mal ve hizmet ihraç edenlerin bu ihracatlarından elde ettikleri hasılatın %20'si Kurumlar Vergisinden istisnadır. Ancak, hesaplanacak %20 istisna miktarı ihracattan sağlanan safi kazancın %80'ine eşit miktarını aşamaz.
- Her türlü mal ihracatı ile yurt dışındaki müşteriler için yapılan hizmetler Katma Değer Vergisi'nden istisnadır. Katma Değer Vergisi Yasası kapsamında vergiden istisna edilmiş işlemlerle ilgili fatura ve benzeri belgelerde gösterilen KDV, yükümlünün vergiye bağlı işlemleri üzerinden hesaplanacak KDV'den indirilir. Vergiye bağlı işlemlerin mevcut olmaması veya hesaplanan verginin indirilecek vergiden az olması halinde indirilemeyen KDV, Bakanlar Kurulu'nca çıkarılacak bir Tüzükle işlemleri yapanlara iade olunur.
- Aşağıda belirtilen KKTC ile yabancı ülkeler arasında deniz, hava ve kara yolu ile yapılan taşıma işlemleri ile transit taşıma işleri KDV'den istisnadır.
  - Yabancı bir ülkede başlayıp KKTC'den geçerek yabancı bir ülkede sona eren taşımacılık işleri,
  - Yabancı bir ülkede başlayıp KKTC'de sona eren taşımacılık işleri,
  - KKTC'de başlayıp yabancı bir ülkede sona eren taşımacılık işleri,

KKTC'de faaliyet gösteren ulaştırma kurumları tarafından verilen yolcu taşıma hizmetleri karşılığında nakden veya hesaba alınan yolcu taşıma ücretleri istisna kapsamı dışındadır.

Mevzuata göre uluslararası taşımacılık işleri yapanlar, yukarıda ihracat işlemleri yapanlar içinde belirtildiği gibi alımlar üzerinden ödedikleri Katma Değer Vergisini indirim veya iade hakkına sahiptirler.

Yükümlülerin münhasıran gelir getirmek amacıyla işletmelerinde kullandıkları deniz ve hava taşıma araçlarına liman ve hava meydanlarından verilen hizmetler Katma Değer Vergisi'nden istisnadır.

Yatırımcılarla İlgili İzlenen Prosedür

1) Yabancı Sermaye İştirakiyle Kurulacak Őirketlerin Tescili Prosedürü

İsim Yoklaması: Kurulacak olan Şirket için alınması düşünölen isim hususunda, üzerinde KKTC damga pulu bulunan bir dilekçe ile Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi, Şirketler Mukayyitliğine müracaat edilerek isim yoklaması yaptırılır.

Kurulacak Şirket İçin Aşağıdaki Belgelerle Şirketler Mukayyitliğine Başvurulur:

- a) Kurulacak olan Şirketin direktörleri Şirketin kuruluş amacını, öngörölen kayıtlı ve ödenmiş sermayesini, hedeflenen faaliyet alanını izah eden bir niyet mektubunu,
- b) Limited Şirketin Ana sözleşme ve Tüzüğü; bunun için KKTC damga pulu,
- c) M.Ő. 1, 2 ve 3 formları; bunlar için KKTC damga pulu.
- d) Her Yabancı Uyruklu Hissedar ile ilgili olarak;
  1. Pasaportunun aslı görölmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya Ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) T.C. Elçilik/ Konsolosluğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi.(T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliğı ülkeleri hariç Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise bir noter tarafından onaylanmalı)
  2. Ülkesinde KKTC Temsilciliğı bulunmayan pay sahibi olacak kişinin iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınmış doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki T.C. Elçilik / Konsolosluğundan veya (varsa) KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı olmalı. (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliğı ülkeleri hariç Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise noter tarafından onaylanmalı)
  3. Pay sahibi olacak Tüzel kişi ise; Denizaşırı Őirketlerden istenen ilk 4 husus ve pay alma hususunda Yönetim Kurulu kararı.

4. Yabancı uyruklu pay sahiplerinin hisse paylarının karşılığını mutasavver şirketin hesabına yatırdığını gösteren banka yazısı.

e) Yabancı gerçek veya tüzel kişilerin şirket kurmasında, ortaklığa katılmasında, ortaklık oranlarını %49'un üstüne çıkarmasında, sermaye artırımı, tasfiye birleşme, iştirak gibi değişiklikleri yapmasında Ekonomiden Sorumlu Bakanlığın onayı gerekir.

f) Her Yabancı Uyruklu Direktör ile ilgili olarak:

Pasaportunun aslı görülmek şartıyla pasaportunun fotokopisi veya ülkesindeki (varsa) KKTC temsilciliğinden (yoksa) TC Elçilik/ Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı pasaport veya nüfus cüzdanı fotokopisi. (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ülkeleri hariç) Ancak bu ülkelerdeki bir noterden onaylı olmalı.

Savcılık veya Polis Müdürlüğünden veya iç güvenlikten sorumlu makamdan alınacak doğruluk (sabıkasızlık) belgesi, ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) T.C. Büyükelçilik/ Konsoloslüğundan veya KKTC'deki ülkesinin diplomatik misyonundan onaylı olmalıdır. (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ülkeleri hariç kendi makamlarında onaylı olmalı).

KKTC Vergi Dairesinden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.

g) Ancak döviz, kuyumculuk, sigorta, Banka, şans oyunları vs. hariç KKTC Temsilciliği onayı gerekmektedir.

Yukardaki formaliteler tamamlandıktan sonra KKTC Şirketler Mukayyitliğince tescil işlemi yapılarak neticelendirilir.

Bazı Ek Bilgiler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Limited Şirketler, Kıbrıs Yasaları, Fasıl 113, Limited Şirketler Yasası altında kurulur. Tescil Müracaatı Resmi Kabz Memurluğu ve Mukayyitlik Dairesi bünyesindeki Şirketler Mukayyitliğine yapılır.

KKTC yasalarında geçen "Limited Şirket" deyimini tüzel kişiliği haiz sınırlı sorumlu Şirket anlamında olup, Türkiye Cumhuriyeti yasalarındaki "Limited Şirket" deyimini ile karıştırılmamalıdır. Fasıl 113 Limited Şirketler yasası altında kurulan ve sorumlulukları sermaye payları ile sınırlı olan şirketler (a) Limited Şirketler (Halka Açıklımlı) ve (b) Özel Limited Şirketler olup, bu ikincileri Türkiye Cumhuriyeti yasaları altında kurulan "Limited Şirketlere" tekabül etmektedir. Özel Limited Şirketler en az iki en çok elli üye ile kurulabilirken, Limited Şirketler (Halka Açıklımlı) en az yedi kişi ile kurulabilmektedir.

Kurulacak olan şirketin sermayesi 1.4.2006 tarihinden itibaren asgari 100,000 \$ karşılığı Türk Lirası olmalıdır.

2) Yabancı (Deniz Aşırı) Şirketler

Yabancı ülkelerde kurulan Limited veya Anonim Şirketler, Ekonomiden Sorumlu Bakanlığın onayı ve Bakanlar Kurulundan izin alınması koşuluyla, KKTC'de bir işyeri (veya şube) açmak için bir Yabancı (veya denizaşırı) şirket statüsünde tescil ettirilebilirler .

Bu maksatla KKTC Şirketler Mukayyitliğine şu evraklarla müracat edilebilir.

Tescil ettirilmek istenen şirketin ülkesindeki (varsa) KKTC Temsilciliğinden (yoksa) T.C. Elçilik veya Konsoloslüğundan; (T.C., A.B.D. ve Avrupa Birliği ülkeleri hariç Resmi makamlardan alınan belgeler o makamın onayını taşımalı diğer belgeler ise bir noter tarafından onaylanmalı)

- (1) Tadilatlarıyla birlikte Şirketin Ana Sözleşme ve Tüzüğü; KKTC damga pulları,
- (2) i) Yönetim Kurulu Üyelerinin en son tarihe göre tam listesi. İkamet adresleri ve uyrukları. Yine bunların pasaportları veya nüfus cüzdanlarının fotokopileri,
ii) Ülkesinde KKTC Temsilciliği bulunmayan tüzel kişilerin Yönetim Kurulu Üyelerinden, iç güvenlikten sorumlu makamlardan alınan doğruluk (sabıkasızlık) belgesi,
- (3) Hissedarların en son tarihe göre tam listesi ile ikamet adresleri, hisse türleri, değerleri ve adetleri,
- (4) Şirketin kayıtlı bulunduğu yerin Ticaret Odasından alınacak ve şirketin halen faaliyette olduğunu gösteren yeni tarihli belge,
- (5) Şirketin, özellikle hangi faaliyetleri yapmak maksadıyla KKTC'de bir işyeri (veya şube) açmak ve bu maksatla hangi miktarda "İşletme Sermayesini" tahsis etmek niyetinde olduğunu gösteren Yönetim Kurulu Kararı
- (6) KKTC'de yerleşmiş olan ve tescil ettirilmek istenen Şirketi KKTC'de temsile ve onun adına, KKTC makamlarınca yapılacak resmi tebligatı ve mahkeme ihbarlarını kabule yetkili ve görevli kılındığı beyan edilen bir veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin isim ve adresleri verilmek suretiyle atandığına ilişkin Yönetim Kurulu Kararı
- (7) Y.Ş. 1, 2 ve 3 formları KKTC Damga pulu
- (8) Şirket adına KKTC Vergi Dairesi'nden alınacak Vergi Güvenirlik Belgesi.

KKTC'de yatırım yapma niyetinde olan herhangi bir firma veya işletme, Devlet Planlama Örgütü'ne proje ve yatırımın mahiyeti ile ilgili detayları içeren Özel Proje Fizibilite Formu ile birlikte başvurur. Yatırım başvurusu, ilgili Bakanlığın görüşleri de dikkate alınarak, Devlet Planlama Örgütü tarafından üç ay içerisinde değerlendirilerek sonuçlandırılır.

Yatırım Prosedürü

KKTC'nin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılmasını özendirmeye yönelik, yatırımı yönlendirme ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması, yatırım ikliminin iyileştirilmesine katkı sağlanması ve yatırımların doğru ve etkin yapılabilmesi amacıyla KKTC Başbakanlık Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) kurulmuştur. Yerli ve yabancı yatırımcıların başvurabileceği ilk adres olan Ajans aşağıda belirtilen özellikleri taşıyan yatırım projelerini kabul etmektedir:

- a- Doğrudan yerli ve yabancı sermaye nitelikli olup sabit sermaye tutarı 500,000.€ ve üstü olan yatırım projeleri;
- b- Niş yatırım olma özelliği taşıyan ve komite tarafından uygun görülen yerli ve yabancı yatırım projeleri;
- c- Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen, yatırım yönlendirme ve tanıtım stratejilerine uygun diğer yeni yatırım projeleri.

YAGA, yatırımcı adına, teşvik belgesi de dahil gerekli onay, izin ve tahsis ile ilgili işlemlerin tamamlanmasına yardımcı olur ve bu amaçla iş takibi dahil tüm çalışmalarını yapar ve yatırımcıların sorunlarının çözümünde yardımcı olur.

KKTC’de yapacakları yatırımları için teşvik tedbirlerinden yararlanmak isteyen gerçek veya tüzel yatırımcılar proje ve yatırımın mahiyeti ile ilgili detayları içeren Proje Fizibilite Formu ile birlikte Devlet Planlama Örgütü’ne başvurur. Başvurular ilgili kuruluşlardan konuya ilişkin görüşlerin alınmasının ardından en geç 3 ay içerisinde kesin sonuca bağlanır.

Yatırımlarda Öncelikli Alanlar

KKTC Başbakanlık Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) tarafından belirlenen öncelikli ve ikincil öncelikli sektörler;

Öncelikli Sektörler

- Turizm (özellikli, özgün, uzmanlaşmış, sezon dışı)
- Özel İlgi Turizmi: Mevcut kitle turizmi yanında özel ilgi turizmi, sağlık turizmi, yat turizmi ve eko-agro turizmi alanlarında önemli potansiyel olduğu bilinmektedir.
- Sağlık Turizmi: Turistik yaşlı bakım merkezleri yatırımlarında potansiyel görülmektedir.
- Yat Turizmi: KKTC’de yat konaklama kapasitesi düşüktür ve bu durum marina yatırımlarına olan ihtiyacı ortaya koymaktadır.
- Eko-Agro Turizmi: Çeşitli medeniyet ve kültürlerin mozaığı konumunda olan Kuzey Kıbrıs, Eko-Agro turizm ürünleri konusunda çeşitli yaratıcı yatırım fırsatları sunmaktadır.
- Konferans Turizmi: Ülkede mevcut 5 yıldızlı oteller konferans turizminin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.
- Yüksek ve Sürekli Öğrenim: Kuzey Kıbrıs, yükseköğrenim sektöründe önemli bir merkez olup, bu alanda gelişme potansiyeline sahiptir.

Özellikli, Niş Yatırım, Yüksek Katma Değerli Tarım ve Gıda İşleme (Tarımsal imalat): Tarım sektörünün rekabet edebilirliğini artırmak için yüksek katma değerli ve yüksek piyasa talebi olan narenciye ürününe ilave olarak alternatif ürünlerin geliştirilmesi önemlidir. Tarım sektörünün niş yatırımlarla katma değeri yüksek bir sektör olarak geliştirilebileceği öngörülmektedir. Hellim, Verigo Üzümü, nar, kapari, zeytinyağı, narenciye balı, harup ve baharatlar Kuzey Kıbrıs’ın sunabileceği bazı özellikli tarım ürünleridir. Örneğin, Verigo Üzümü Kıbrıs’ın bilinen endemik üzüm çeşidi olup Avrupa’da pazarlanabilecek bir ürün niteliğindedir. Özellikli bir tadı olan Verigo, büyük, pembe yuvarlak ve çekirdeği az olan bir türdür.

Ayrıca Hellim, özel tadı olan sadece Kıbrıs’a özgü en önemli işlenmiş tarım ürünlerinden biridir.

Bu itibarla, ürün geliştirici ilave yatırım ve uygun pazarlama enstrümanları kullanılarak dünya çapında bilinen niş ürünler yaratılması mümkün görülmektedir. Bununla birlikte, zeytinyağı,

narenciye balı, harnup, doğal kekik balı ve doğal kekik ürünü de niş yatırım fırsatlarına olanak sunmaktadır.

Bilişim Sektörü- Yazılım Geliştirme ve Haberleşme: Dünyadaki sektörel gelişmeler ve mevcut kaynaklar dikkate alınarak yapılan sektör hedefleme çalışması ışığında Bilişim Sektörünün büyük bir potansiyele sahip olduğu tespit edilmiştir ve sektörün geliştirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

İkincil Öncelikli Sektörler

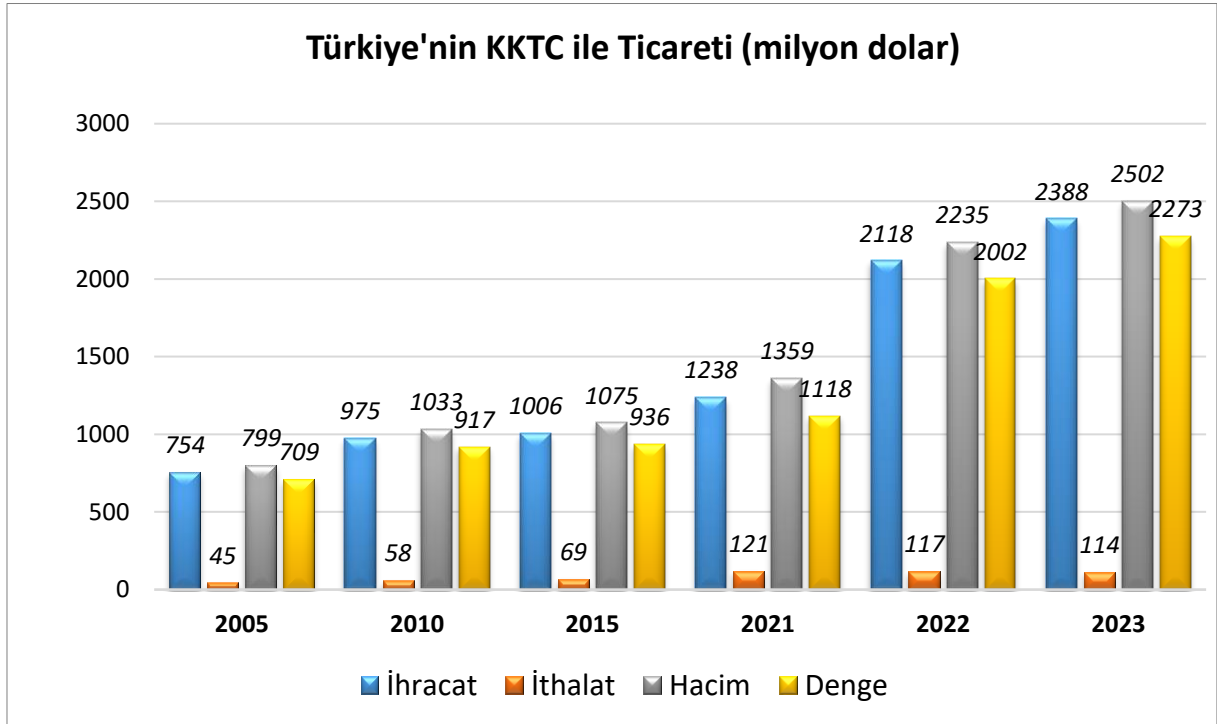
- Diğer Niş Sanayi Üretimi: Yat Üretimi bu tip yatırımlara gösterilebilecek iyi örneklerden biridir.
- Finans Sektörü
- Ticaret, Ulaşım ve Lojistik
- Enerji, özellikle Alternatif Enerji: Gerekli teknik bilgi (know-how) donanımına sahip yatırımlar ile adanın güneş ve rüzgar enerji kaynakları harekete geçirilebilecektir.
- Sağlık Hizmetleri: Kuzey Kıbrıs'ta sağlık hizmeti sunumu genellikle kamu sektörü tarafından sağlanmaktadır. Özel sektörün yatırımları ile özel hastanelerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu sektörün gelişmesi diğer alanların gelişmesini destekleyecektir. Kuzey Kıbrıs'taki sağlık hizmetleri kalitesinin artırılması için üniversitelerin Tıp bölümlerinin önemli katkısı olacağı dikkate alınmaktadır.
- Taş ocakçılığı ve İnşaat Malzemeleri
- Serbest Meslek Hizmetleri

5. TÜRKİYE ile TİCARET

Genel Durum

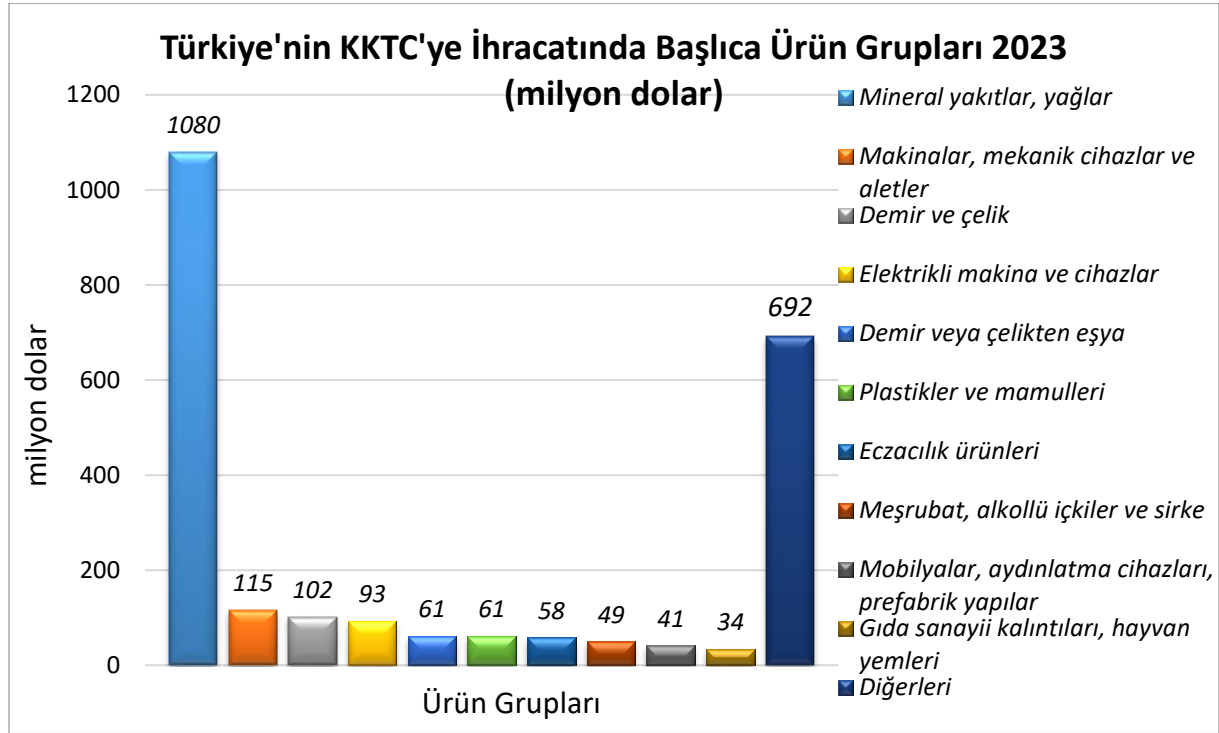
K.K.T.C' nin dış ticaretinde en önemli paya sahip ülke Türkiye'dir. 2020 yılında ihracatımız 860 milyar dolar olmuş; ithalatımız ise 80 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında K.K.T.C'ye ihracatımız 1.2 milyar dolara yükselmiştir. K.K.T.C'den olan ithalatımız da 121 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında ise K.K.T.C'ye olan ihracat 2.3 milyar dolar, ithalat ise 114 milyon dolar olmuştur.

Türkiye-KKTC Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK

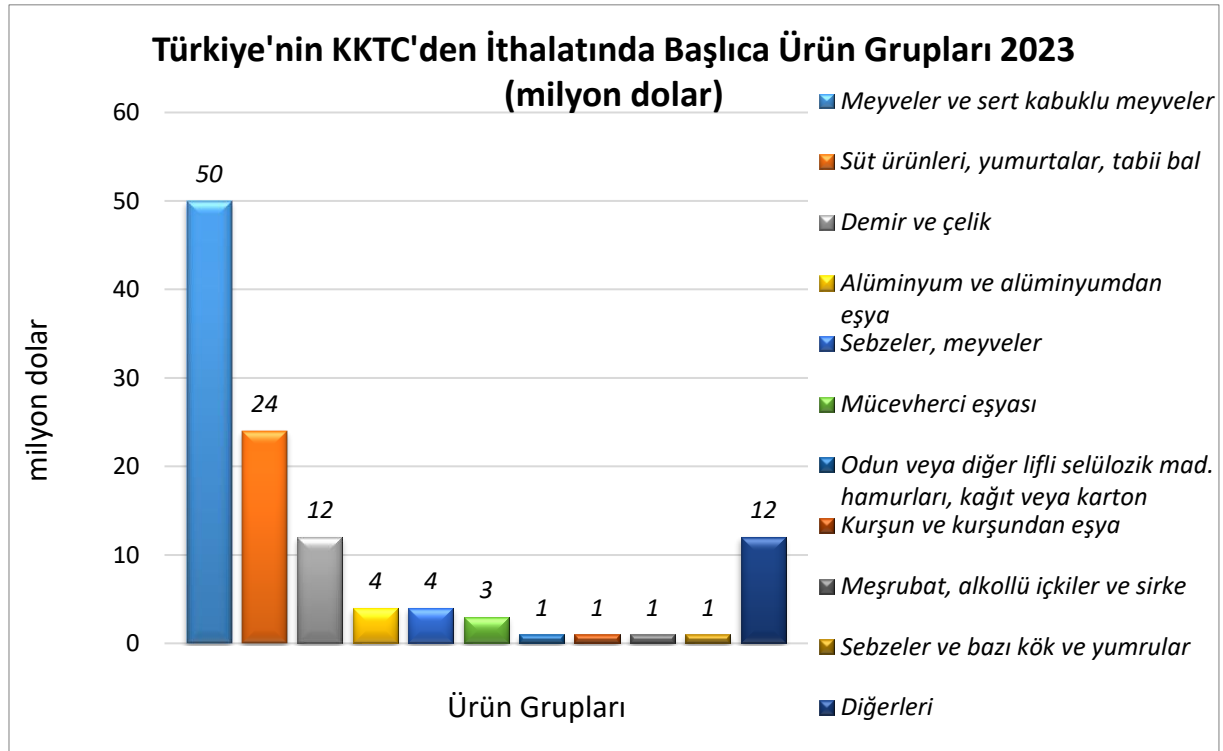
Türkiye'nin KKTC'ye İhracatında Başlıca Ürünler

Kaynak: TÜİK

[Detaylı tablo için tıklayınız](#)

Türkiye'nin KKTC'den İthalatında Başlıca Ürünler

Kaynak: TÜİK [Detaylı tablo için tıklayınız](#)

EKLER:**Ek-1: Türkiye'nin KKTC'ye İhracatında Başlıca Ürünler (bin dolar)**

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)			1 238 381	2 118 367	2 387 643	100	12,7
1.	2710	Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar	379 350	961 392	1 053 943	44,1	9,6
2.	7214	İnşaat demiri	49 884	69 761	86 316	3,6	23,7
3.	3004	Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar (dozlandırılmış)	32 760	35 179	54 714	2,3	55,5
4.	2523	Çimento	13 202	21 166	28 371	1,2	34
5.	6907	Cilasız veya sırsız seramikten döşeme veya kaplama karoları ve kaldırım taşları, mozaik küpler vb.	10 897	20 976	19 052	0,8	-9,2
6.	2711	Petrol gazları ve diğer gazlı hidrokarbonlar	13 191	27 688	18 975	0,8	-31,5
7.	2402	Tütün/tütün yerine geçen maddelerden purlar, sigarillolar ve sigaralar	9 979	13 894	18 892	0,8	36
8.	8544	İzole edilmiş teller, kablolar ve diğer elektrik iletkenler; tek tek kaplanmış liflerden oluşan fiber optik kablolar	11 807	16 857	18 370	0,8	9
9.	9403	Diğer mobilyalar ve bunların aksam ve parçaları	10 078	15 247	18 114	0,8	18,8
10.	2304	Soya fasulyesi yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar	12 625	14 639	17 935	0,8	22,5
11.	1905	Tatlı Bisküvi ve Gofretler	11 107	15 222	17 843	0,7	17,2
12.	7308	Demir veya çelikten inşaat ve inşaat aksamı, inşaatla kullanılmak üzere hazırlanmış demir veya çelikten sac, çubuk, vb.	10 698	11 404	17 527	0,7	53,7
13.	2208	Etil alkol (alkol derecesi < %80, tağyir edilmemiş) ve damıtılarak elde edilmiş likör ve diğer alkollü içkiler	9 316	11 056	16 740	0,7	51,4
14.	8418	Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları	9 488	10 659	14 599	0,6	37
15.	7306	Demir veya çelikten diğer ince ve kalın borular ve içi boş profiller	10 572	11 263	14 381	0,6	27,7

Kaynak: TÜİK

Ek-2: Türkiye'nin KKTC'den İthalatında Başlıca Ürünler (bin dolar)

Sıra	GTİP	ÜRÜNLER	2021	2022	2023	Pay (%, 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)			120 566	116 807	114 379	100	-2,1
1.	0805	Turunçgiller (taze/kurutulmuş)	29 031	27 519	49 375	43,2	79,4
2.	0406	Peynir ve pıhtılaşmış ürünler	18 652	18 896	20 625	18	9,1
3.	7204	Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde dilmiş külçeler	18 132	15 748	11 693	10,2	-25,7
4.	2009	Meyve ve sebze suları	1 357	3 283	3 955	3,5	20,5
5.	7602	Alüminyum döküntü ve hurdaları	3 370	4 038	3 689	3,2	-8,6
6.	0401	Süt ve krema (konsantre edilmemiş, ilave şeker veya diğer tatlandırıcı madde içermeyen)	2 462	2 139	3 283	2,9	53,5
7.	7108	Altın (platin kaplamalı altın dahil) (işlenmemiş veya yarı işlenmiş ya da pudra halinde)	2 061	2 636	1 790	1,6	-32,1
8.	4707	Kağıt ve karton döküntü ve kırıntıları	1 409	1 594	1 424	1,2	-10,6
9.	7801	İşlenmemiş kurşun	1 286	1 128	1 333	1,2	18,2
10.	7113	Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallere kaplama metallere)	2 645	3 340	1 258	1,1	-62,3
11.	0709	Diğer sebzeler (taze/soğutulmuş)	698	607	932	0,8	53,6
12.	3209	Esası sentetik polimerler veya tabii polimerler olan, sulu bir ortamda eriyen veya dağılan boya ve vernikler	1 309	1 717	861	0,8	-49,9
13.	3603	Fitiller, infilak fitilleri, ağız otları veya infilak kapsülleri, ateşleyici maddeler, elektrikli infilak ettiriciler	0	0	757	0,7	0
14.	7404	Bakır döküntü ve hurdaları	1 649	1 736	681	0,6	-60,8
15.	7604	Alüminyumdan çubuklar ve profiller	292	586	658	0,6	12,4

Kaynak: TÜİK